

Список використаних джерел

1. Шеллер М. Формы знаний и образование/ М.Шеллер. – М. : НВИ, 1994. – 21 с.
2. Куликова Л.Н. Проблемы саморазвития личности / Л.Н.Куликова.–Хабаровск : Изд-во ХГПУ, 2008. – 326 с.
3. Вечтерсбач Р. Проблемы технологии обучения иностранным языкам/Р.Вечтерсбач. – Warshawa: The Internet Fest Journal, 2009. – 79 с.
4. Фойерстайн Р. Using in ESL Writing Instruction/ Р. Фойерстайн. – Warshawa, The Internet Fest journal, 2009. – 79 с.
5. <http://www.filmsite.org/films.html>
6. <http://www.webwombat.com.au/intercom/newspr/index.Html>

Material which is a strong lever in increasing motivation, creating and keeping the interest to studying the foreign language has been considered in the article. The necessity of introduction of elements of the latest means of communications to solve the problems of theory and practice in foreign language teaching has been proved.

Key words: *the self-development of teacher personality, the adaptation of student personality, personal-oriented education, the multimedia technologies.*

УДК 378.147:37.011.3-051:80

Мишеніна Т.М.*

ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОДИДАКТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ ДИДАКТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті розкрито шляхи формування лінгводидактичної компетенції як складової дидактичної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей. Виокремлено тематичні групи лінгводидактичних термінів. Наведено форми роботи зі студентами-філологами, спрямовані на формування лінгводидактичної компетенції у процесі фахової підготовки.

Ключові слова: *лінгводидактична компетенція, дидактична компетентність, учителі філологічних спеціальностей.*

Одним із визначальних напрямів модернізації вищої педагогічної освіти нині є формування дидактичної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей, необхідним компонентом якої є лінгводидактична компетенція, яка передбачає знання фахової термінології. З огляду на зазначене вище, професійне засвоєння фахової термінології в підготовці вчителів філологічних спеціальностей є однією з найважливіших проблем сучасної вищої педагогічної освіти. Для задоволення професійних потреб та забезпечення належної культури фахового спілкування майбутньому вчителю-словесникові слід засвоїти значну систему термінів, зокрема лінгводидактичних, що в останні десятиліття значною мірою зазнали структурно-семантичних трансформацій й оновлення.

Лінгводидактична термінологія, поряд із психологічною, дидактичною, лінгвістичною тощо, складає фаховий словник учителя філологічних спеціальностей; володіння нею свідчить про глибоке розуміння професійних понять і явищ. Водночас процес опрацювання лінгводидактичної термінології у вищих навчальних закладах педагогічного профілю – досить складний, що зумовлено стрімким розвитком шкільної освіти й методичної науки в останні десятиліття, зміною пріоритетів і підходів до навчання гуманітарних предметів, пов'язаний не тільки з вивченням курсу методики української мови, а й суміжних із лінгводидактикою дисциплін.

* © Мишеніна Т.М., 2012

Загальні питання термінології й термінознавства порушували у своїх працях мовознавці І.Білодід, Р.Будагов, В.Виноградов, В.Винокур, Б.Головін, В.Даниленко, П.Дудик, М.Жовтобрюх, М.Зарицький, І.Ковалик, І.Кочан, А.Крижанівська, Т.Панько, О.Пономарів, О.Реформатський, Л.Симоненко, О.Суперанська, С.Шелов та інші. Лінгвістичні основи роботи з фаховою термінологією розглядали також методисти Л.Барановська, О.Горошкіна, В.Павлов, М.Пентилюк, М.Шкільник. Попри наявність праць у галузі навчальної лексикографії та формування культури професійного мовлення проблема засвоєння лінгводидактичної термінології студентами філологічних спеціальностей не була предметом спеціального дослідження, що свідчить про актуальність порушеного питання.

Мета публікації – розкрити шляхи формування лінгводидактичної компетенції як складової дидактичної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей.

Розглянемо більш детально поняття «лінгводидактика». Кодифікованим поняттям «лінгводидактика» є наука про загальну теорію навчання мови; лінгводидактика – є вужчим, осягає лише теоретичні питання методики і входить до її складу, а інше – ширшим, таким, що враховує й специфіку викладання кожної окремої мови, особливості роботи над тим чи іншим розділом програми тощо [1; 6]. Оскільки загальні закономірності навчання мов вивчаються лінгводидактикою, то предметну методику С.Гончаренко розглядає як «часткову дидактику», до змісту якої входить установлення значення навчального предмета, його змісту, завдань і місця в системі шкільної освіти, вироблення відповідних методів, прийомів, засобів і форм навчання.

Отже, лінгводидактика є більш широким поняттям; методика навчального предмета розуміється у більш вузькому значенні. Формування дидактичної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей є поетапним процесом засвоєння й розуміння лінгводидактичної термінології, розвиток якої, своєю чергою, характеризується такими логічно вмотивованими закономірностями:

1. **Функціонування** – виникнення назви нових лінгводидактичних понять, що створюються в пошуковій діяльності методистів і вживаються переважно в усному мовленні. Вони становлять прототерміни і втілюються в словесні одиниці, що йменуються **номенами, професіоналізмами, термінолексемами**.
2. **Фіксація** – попереднє випробування термінів шляхом уживання їх у наукових, науково-методичних та навчальних публікаціях; здійснення попереднього відбору термінів, зіставлення й узгодження різних прототермінів.
3. **Уніфікація термінів** – укладання лінгводидактичних словників та довідників, експертний відбір, звуження термінологічного реєстру, внаслідок чого терміни набувають рекомендаційного статусу. Результатом уніфікації термінів є виникнення лінгводидактичної термінології як сукупності термінів лінгводидактики.
4. **Стандартизація**, у процесі якої термінам надається нормативний, директивний статус, і виникає терміносистема як уніфікована система термінів, піддана науковому опрацюванню та впорядкуванню.

Отже, сучасний стан лінгводидактичної термінології є результатом багаторічної роботи вчених-методистів та вчителів-практиків, які працювали над її регулюванням й упорядкуванням. Лінгводидактична термінологія перебуває на етапі свого розвитку, що ускладнює процес засвоєння лінгводидактичної лексики майбутніми вчителями філологічних спеціальностей. Наведені вище міркування переконують у необхідності систематизації й подальшого розроблення лінгводидактичної термінології, що сприятиме у свою чергу формуванню лінгводидактичної компетенції майбутніх фахівців.

Формування лінгводидактичної компетенції як складової дидактичної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей становить поетапний процес оволодіння тематичними групами термінів:

Оволодіння загальнодидактичними термінами (поняття, запозичені з педагогіки і спільні для різних галузей дидактики, тобто вживаються в методиках викладання різних предметів – **урок, метод навчання, уміння, програмоване навчання, інтерактивні технології**).

Зокрема, дидактичне поняття **уміння учнів** в методиці членується на **мовні, нормативні, комунікативні** тощо уміння; **компетентність** – **мовна, мовленнєва, комунікативна, соціокультурна**. Загальнодидактичні терміни складають систему понять, у якій ступінь узагальненості лінгводидактичних понять значно нижчий, ніж у родових дидактичних понять.

Організація навчальної діяльності майбутніх учителів філологічних спеціальностей, спрямована на формування лінгводидактичної компетенції як складової дидактичної компетентності, може передбачати такі **форми роботи**:

1. Розкрийте значення термінів (термінологічних словосполучень): **принцип правопису, орфограма, мовна норма, кодифікація, варіативність мовної норми**. Наведіть приклади мовних явищ. Подайте зіставний аналіз аспектуальності у вивченні наведених мовних явищ у шкільному курсі української мови. Прокоментуйте соціальний характер орфографії. На основі спостереження над мовним матеріалом зробіть висновок про взаємозв'язок комунікативно-стилістичних ознак досконалого мовлення – правильності і чистоти.

...Гімназисти виборюють перші місця на міських обласних та Всеукраїнських* олімпіадах; ...15 країн близького та далекого зарубіжжя: Польща, Голандія*...; ...інвентаризацію укладених договорів банку даних* про стан їх використання...; Як і Пеле, деб'ютував* у збірній шістнадцятирічним; Прийміть вітання з нагоди ... дня* працівників житло-комунального господарства...; Європейське економічне* співтовариство* зацікавлене у вирішенні проблеми...;...провідні спеціалісти київської* медичної академії післядипломної освіти; Відбулася міжнародна* наукова конференція, присвячена проблемам екології; Надзвичайно корисним при захворюванні є моркв'яний* сік; В обласній бібліотеці розпочала роботу науково практична* конференція ...

Оволодіння методично-лінгвістичними термінами (поняття й терміни, запозичені методикою зі словника науки, що викладається, тобто з лінгвістики, а також із суміжних з лінгвістикою наук: психолінгвістики, літературознавства тощо – **частини мови в курсі української мови, етапи вивчення синтаксису, вивчення морфології в школі, стилістична фігура, зображально-виражальні засоби, інверсія, інверсована фігура** тощо).

Форми роботи:

1. Розкрийте значення термінів (термінологічних словосполучень): **стилістична фігура, зображально-виражальні засоби, автологічний образ, металогічний образ**. Наведіть приклади мовних явищ. Подайте зіставний аналіз аспектуальності у вивченні наведених мовних явищ у шкільному курсі української мови.

Сформулюйте завдання до наведеного матеріалу («Функціональна стилістика і культура мовлення», 11 клас):

Ми так давно не святкували літа. Мій гість сказав: «Знайшла за чим жаліти? Зима – свята, а осінь – золота... А літо – від лукавого. Отак!»; Осінній вітер. Птиця прокричить І змовкне... І туман обляже птицю. А я стою у білому плащі Під чорним деревом, На котрім птиці сниться Весна...; А з кожним роком холодніш Нам зими і коротіш весни. І не встигає тануть сніг В короткій гривці поетеси... І од сніжинки до сніжинки Щильніш загорненість у шаль Плечей старіючої жінки. О листопад! Пора утрат... А ще болить. А ще ж цвіте! Згоряє і зходить димом. Я говорю на сотні тем, Але мовчу – на ту, єдину... Що ж, домовчу. Тепер уже Мовчать лишилось недалеко...; В тихих садах не мина Тиха осіння весна... Квітка однеюкми-одна. Квітне – а отже, – весна. Мріє людина стара. Мріє. Тому й не вмира (Жиленко).

Методично-лінгвістичні терміни утворюють групи:

1. **Назви об'єктів вивчення**, тобто розділів, тем і підтем шкільного курсу мови. Наприклад, поняття **іменник** є предметом лінгвістики, лінгвометодичне поняття **іменник(прикметник)** у шкільному курсі української мови – предметом вивчення в школі, елемент змісту навчання.

2. **Назви лінгвістичних, текстознавчих та інших понять, явищ, що не вивчаються в школі**, але необхідні вчителю для розв'язання методичних завдань і розвитку методики в цілому. До другої підгрупи належать такі поняття, що не входять до шкільного курсу мови: **етимологічний аналіз, принципи української орфографії, фонема, лексема, дискурс, адвербіалізація, прономіналізація, транспозиція, компаративні відношення, валентність дієслова** тощо. Зауважимо, що вживання термінів розглядуваної групи останнім часом суттєво зросло, що пов'язуємо із реформуванням шкільної освіти, новими підходами, аспектами викладання гуманітарних предметів у школі, подальшого розроблення змісту навчальних предметів.

Форми роботи зі студентами:

1. Розкрийте значення термінів (термінологічних словосполучень): *мовна картина світу, концепт, символ, етнонім, ментальність*. Наведіть приклади мовних явищ. Подайте зіставний аналіз аспектуальності у вивченні наведених мовних явищ у шкільному курсі української мови.

На основі поданого матеріалу доберіть по 2 зразки завдань (*фітоніми барвінок, мальва, фіалка*) до кожного типу вправ (пропедевтичні, кумуляційні, тренувально-мовленнєві, творчі) для 11 класу («Функціональна стилістика і культура мовлення»):

Тлумачний словник фіксує два значення лексеми *мак*: 1. Трав'яниста рослина з довгим стеблом і великими квітками (переважно червоного кольору), що дає кулястий плід, наповнений дрібним насінням; вирощується як лікарська та олійна культура, а також як декоративна рослина. // Квітка цієї рослини. 2. Насіння цієї рослини. Оскільки і квітка, і насіння маку були актуальними в побуті українського народу, вони утворили окремо один від одного широкі асоціативні групи, що зумовило виникнення багатоманітної системи образів і символів.

В українській літературі фітонім *мак* символізує:

Красу дівчини: *Ой, а бідна вдова Все плаче-ридає, А дівчина як мак процвітає!; Ой-бо у мене дочка Явдошка як маковий цвіт, Коли хоч, бери дівку Явдошку на цілий свій вік; Ой зацвіла маківочка Білесеньким цвітом – Іде козак од дівчини Білесеньким світом; А в бідної дівчинюньки Намиста немає, Попід гору несе воду – Як мак процвітає.*

Пору року: *Цілувало літо до нестями, Загубився з ліку бій сердець. Назбирало маків між полями І пішло зі мною під вінець; Вечір сухий кумач зів'ялого маку з копиці підняв; Тичуть пальцем в лице І показують звихнуті знаки. В них душа не пече, Не цвітуть і червоні маки.*

Внутрішній стан людини: *Маковія задмухує маки і роздмухує в серці журу; червоні маки болючий спомин тихе ридання; Напевне, так і треба – судилося бо так: упали зорі з неба і надломали мак.*

Кров захисника вітчизни: *Ординці воїна скришили, На землю впало тіло біле І, наче зерно, проросло, А влітку маком зацвіло; Сарана чаду несеться з маньчжурських степів... я перестав дивуватися задовго до того як побачив що маки кров землі жовті у спустошеному ґрунті; і дякуєм Тобі, що нас удвох залишив на день, на ніч, на хліб, на сіль, на мить, як мак, як вік сніжини, що атакує огнище поганське.*

Макросимвол *квіти* з часом змінюється: відходять на периферію свідомості сучасного українця традиційно осмислені фітоніми-символи. Зокрема, переосмислюються значеннєві компоненти символу *мак*, натомість констатуємо нові денотати. Структура аналізованого фітоніма включає денотативне значення, інформацію про якісні ознаки, типові локуси, функції квітів та можливості їх використання, ключовий символ «краса», що утворився з іманентної ознаки квітів, периферійні символи є доповненнями, узагальненнями ядерного. Ядро фітоніма містить поняття, зовнішні та якісні характеристики, типові можливості використання, загальноприйняті локуси, основні символи.

2. Розкрийте значення термінів (термінологічних словосполучень): *стилістична фігура, стилістика простих і складних речень, асиндетон, полісиндетон, градація*. Наведіть приклади мовних явищ. Подайте зіставний аналіз аспектуальності у вивченні наведених мовних явищ у шкільному курсі української мови:

Еол, **оставиши** на господі, **Зібрав** всіх вітрів до двора, **Велів** поганій будь погоди... Якраз на морі і гора!; Потім з Дідоною **обнявши**, **Поцілювали** гарно всмак; За рученьки біленькі **взявши**, **Балакали** то сьак, то так. **Пішли** к Дідоні до господи Через великі переходи, **Ввійшли** в світлицю та й на піл; **Пили** на radoшах сивуху і їли сім'яну макуху, **Покіль** кликнули їх за стіл; ... Дідона кріпко **заюрила**, **Горшок** з вареною **розбила**, до дуру всі тогди **пили**; Еней і сам так **розходився**, Як на аркані жеребець, **Що трохи не увередився**, **Пішовши** з Гандзею в танець. В обох підківки **забряжчали**, **Жижки** од танців **задрижали**, **Вистрибовавши** гоцака. Еней, матню в кулак **прибравши** і не до соли **примовлявши**, **Садив** крутенько **гайдука** (Котляревський).

3. **Мовленневознавчі (психолінгвістичні) терміни** мають комунікативну і психолінгвістичну природу (**комунікативна компетенція, говоріння, ситуація спілкування, адресат, адресант мовлення, мовленнева дія аудіювання, читання, говоріння, спілкування, дискурсивне мовлення** тощо). Терміни розкривають психологію мовлення, спілкування, формування навичок мовленневої діяльності. Група мовленневознавчих термінів останнім часом активно поповнюється, оскільки комунікативно-діяльнісний аспект нині є пріоритетним у навчанні української мови.

Форми роботи:

1. Проаналізуйте мовний матеріал. Підготуйте фрагмент уроку вивчення нового матеріалу на тему «Іменник як самостійна частина мови» (6 клас), у якому передбачте роботу над новими для учнів поняттями, термінами й визначеннями:

а) **Пришерхла тиш – сіра миша – У жовто-білих комишах, І попелясто від кошар Віці копитце землю пише; Коли твоя рука солодка, ніби слава, Червонооким пальчиком майне; Сміялись вам, мовчати вами, Вашим ім'ям сповнять гортань. І тихоплинними губами Проміння пальчиків гортать; Я зупинився: з перелога Куривсь під дощиком стіжок, Похнюпився, мовчав і мок, Лиш сіра яблуня-обнога Гукала гілкою листок (Вінграновський);**

б) Почапали **каченята** та по чаполоті, **каченята-чапенята**: сухо нам у роті. В білих льолях сплять лілеї, **чапленя** на чатах. Ці лілеї – дримолеї, а ми – **каченята!**... чап по чаполоті до води, до **водиченьки** – сухо ж нам у роті!; ... Проснулось **каченя** собі... І снівся **каченяті сон**: Цвіте при змарі **хмареня** і зірка недалечко... Цвіте його **крилечко** В **гніздечку** біля мами (Вінграновський).

2. Проаналізуйте мовний матеріал. Поставте лінгвістичну проблему, яка досліджується в рамках словотвірної категорії оцінки. Укладіть тлумачний словник-мінімум лінгвістичної та мовленневознавчої термінології для учнів 10-го класу («Словотворчі засоби стилістики»). У якому класі чинна шкільна програма передбачає первинне ознайомлення з кожним із цих термінів?

Перепеленят перепелиці Обняли тісніше у тривозі. **Покотився місяць по пшениці...** Вітер **колоски** смикнув за вуса, **Місяць** рогом **настромивсь** на небо, **Мати-перепілка** темно-руса – ще тісніше **діточок** до себе (Вінграновський) – пшениця – перепелиця – перепілка; **Ластівко** біля вікна, **Ластівко** нашої хати, **Що тобі, ластонько, дати**: Меду, борщу чи пиона?... **Ластонько**, літа кінець. **Діток** твоїх би до хати... **Горечко** рідне моє, **Ластівко** нашої хати – ластівка – ластонько; – **Синичко, синичко**, А де твоя **спідничка...** ? – Була на весіллі, була й на похмиллі і моя **спідничка** Там, де й **черевички** (Вінграновський) – синичка – спідничка – черевички; В білій хмарі дощу привезла на Великдень. З нею **зайчик** приїхав на теплій щоці. І виглядує **зайчик**, поки йому видно. Горобцям привезла по три пуди зерна, По два пуди зерна їх сусідам – **синичкам** (Вінграновський) – зайчик – синичка; **Лазить сонечко** в травах, **скаче коник** за **коником** гоном, **І метелик** з **метеликом** в піжмурки грають на мить (Вінграновський) – коник – метелик.

3. Розкрийте перспективи дослідження словотвірної категорії оцінки у вітчизняній лінгвістиці:

1. **Градаційний ряд, утворюваний шляхом уведення прикметникових форм із однотипним формантом**: **Ходить** полем мій кінь **вороненький**, **Ходить** полем мій кінь **молоденький**, **Ходить** полем коник **молоденький** (Вінграновський).

2. Протиставна, зіставна конструкція: *На маленькій планеті у великому лузі Сходить вечір на синє, на сизе й сумне. На шовковому вальсі, на блакитному лузі Як давно і недавно ти любила мене; І за руку **старе** щастя Веде щастя **молоденьке**, Веде щастя попід гору Від лиману полинами. І говорить **старе** щастя **Молоденькому** на вухо: – Що лишилося нам робити, Як ми з горем помінялись! (Вінграновський).*

Оволодіння психологодидактичними термінами (психологічні поняття – розвиток логічного мислення учнів, творчий розвиток на уроці мови, проблемне вивчення мовних явищ, моторна пам'ять, абстрактне мислення). Розвиток системи психологодидактичних термінів пов'язаний із необхідністю врахування психологічних умов навчання гуманітарним предметам.

Форми роботи:

1. Проаналізуйте мовний матеріал. Доберіть по 2 зразки завдань до кумуляційних і творчих вправ для 6 класу («Іменник як самостійна частина мови»):

*А ... **хмаронька дощиком** пряде (Вінграновський, с. 373); Поводимо **гусочку** по воді Недалечко Та у неї ж **очечка** голубі Ще й **крилечко!**; **Котик, котик**, золотий **животик**, а хвостик залізний... І ти, наш **коточку**, задрімай в **куточку**; Цвіте лиш дятел на сосоні сумливій Та синій **дзвоник** уві млі у мливій, Це те цвітіння, але вже не те... Ніхто вже не чека... бо це тобі боронить **Качаточко** шустінням в комишах; Дорога, І **витребеньочка**-ріка... Та **вишнячок**, старий ще змалку, – Забувся він, коли і ріс! – Напташивши за літо гнізд, Відслухав їхню **щебетанку** Й тепер стояв сумний до сліз... Тополі Та **покаміннячко**-струмок... (Вінграновський).*

Оволодіння етнолінгводидактичними термінами (рідна мова, ментальність, етнічно-зорієнтована мовна особистість, національний колорит мовлення, етніонім, національно-мовна картина світу, етнофор, українознавчий підхід) розширюють наші уявлення про культурозумовленість мовної картини світу, соціокультурну компетенцію, соціокультурну змістову лінію в навчанні мови.

Зважаючи на це, ми у контексті нашого дослідження можемо говорити, що етнолінгвістична компетенція студентів передбачає повне володіння значенням слова і реалією, тобто розуміння слова в обсязі концепту, який включає й знання енциклопедичного характеру про предмет або явище. Тому в етнолінгвістичній компетенції поєднуються мовні знання та фонові знання як компонент мовної культури. До фонових знань відносяться пов'язані зі словами певної мови відомості культурного, матеріально-історичного, географічного характеру, уявлення про побут, традиції, звичаї. Фонова інформація відбиває соціально-детермінований досвід носіїв мови і культури.

Фонові знання зосереджені у свідомості носія мови та тієї мовної спільноти людей, до якої цей індивід належить. Джерелом фонових знань виступає насамперед лексика, яку характеризують таким чином: іноді план змісту слова або номінативного словосполучення неможливо зіставити з будь-яким поняттям іншого соціокультурного досвіду, втіленого в мовній системі. Фонова лексика становить слова-реалії. *Реаліями* в етнолінгвістичній теорії називають соціокультурні поняття іншого народу. За своїм вмістом реалії – це словесне відтворення фактів, пов'язаних з історією, географією країни, особливостями політичної структури суспільства, побутом, звичаями народу тощо.

Форми роботи:

1. Ознайомтеся з довідкою. Розкрийте значення термінів (термінологічних словосполучень): *ментальність, мовна картина світу, етніонім, соціокультурна змістова лінія, соціокультурна компетенція учня (вчителя-предметника)*. Наведіть приклади мовних явищ. Подайте зіставний аналіз аспектуальності у вивченні наведених мовних явищ у шкільному курсі української мови:

Етнографічні реалії: традиційне житло (поселення, житло, забудова); житло в духовному світі селянина; національне вбрання, символіка народного костюма; сучасні тенденції національної моди: *сорочка, кептар, керсетка, лейбик, юпка,, дерга, запаска, плахта, фартух, шаровари, журан, кожух, капота, керея, кунтуш, опанча, свита, сердак тощо;* українська

кухня: традиційні страви (хліб, балабушки, борщ, вареники, вергуни, галушки, гарбузова каша, гречаники, деруги, душеніна, затірка, зрази, капуста, картопляники, каша, кваша, ковбик, коржі, кров'янка, куліш, локишина, медівник, млинці, пампушки, перепічки, печеня, пироги, пундики, січеники, юшка, шинка) та напої (варенуха, квас, мед, наливки, настойки, пиво, ряжанка, сирівець, сита, узвар) тощо; старовинна обрядовість (звичаї, традиції, свята календарного циклу); види господарської діяльності (ремесла й промисли); світ уявлень та вірувань (народні вірування, демонологія, космогонія); рослини та тварини в народній уяві.

2. Укладіть тлумачний словник-мінімум етнографічних реалій для учнів 9-го класу. У якому класі чинна шкільна програма передбачає первинне ознайомлення із цими термінами? На основі мовного матеріалу сформулюйте завдання до творчо-пошукової вправи:

а) Тут їли розніі **потрави**, І все з полив'яних мисок, І самі гарніі приправи
З нових кленових тарілок: **Свинячу голову до хрїну І локишину на перемїну, потїм з підлевою їндик; На закуску куліш і кашу, Лемїшку, зубці, пупрїю, квашу І з маком медовий шулик. І кубками пили слив'янку, Мед, пиво, брагу, сирївець, Горїлку просту і калганку, Курились для яловець; Латин по царському звичаю Енею дари одрядив: Лубенського шмат короваю, Корито опїшанських слив, Горїхів кїївських смажених, Полтавських пундиків пряжених І гусячих п'ятї кїп яець; Рогатого скота з Лип'янки, сивухи відер з п'ятї Будянки, сто решетилївських овець** (Котляревський);

б) Кругом дївчата танцьовали **В дробушках, в чоботах, в свитках**. Сестру Дїдона мала Ганну, Навспражки дївку хотї куди, Проворну, чепурну і гарну; Приходила і ся сюди **В червонї юпочї баевїй, В запасї гарнїй фаналевїй, В стьонжках, в намїстї і в ковтках; Тут танцьовала викрутасом; – Йому Дїдона підслала, Що од покїйника украла, Штани і пару чобїток, Сорочку і каптан з китайки, І шапку, пояс з каламайки, І чорний шовковий платок** (Котляревський).

Оволодїння власне лїнгводидактичними поняттями й термінами (диктант (зоровий, слуховий), орфографїчне правило, творчий переказ, переказ-переклад, коментоване письмо, граматичний розбїр, орфограма, пунктограма, редагування, лїнгвістичний аналіз тексту, лїнгвістичний експеримент).

Форми роботи:

Вїдредагуйте наведенї уривки. Сформулюйте завдання до мовного матеріалу для учнів 11 класу («Функціональна стилїстика і культура мовлення»). Побудуйте навчальний діалог на тему «Комунїкативно-стилістичні ознаки досконалого мовлення». Запропонуйте 3-4 дискусїйні теми для обговорення колегами; учнями:

а) Коли мене попросили написати автобіографїю* життя... Губернатор закликав жителїв області реалїзувати своє виборне право За афористичним виразом можна охарактеризувати вдачу людини Лише у цьому супермаркетї ви зможете придбати вишуканї делїкатеси. Лише у цьому супермаркетї ви зможете придбати вишуканї делїкатеси. Проблема захворюваностї на грип ... вїдноситься до ряду провідних медико-соцїальних проблем... Дирекцїя заводу оголошує конкурс на замїщення вільних вакансїй;

б) Народжуванїсть на Черкащинї з 12,3 вїдсоткїв* знизилася до 7,4 вїдсоткїв*. Якщо в бачок промивача лобового скла додати один-два куб.см автошампуня*, то очищення скла буде кращим. На сьогодні впроваджуються* системи екологїчних нормативїв... За багаторїчну сумлїнну службу нагороджений ... двадцяттю* медалями. ...нїбито й дало привїд назвати його Золотоношою*, тобто золотою ношею. Спосїб передачі краснухи, як і корї* – повїтряно-крапельний. Найбїльш зрозумїлїше* нова концепцїя прозвучала з уст мїського голови. Але, мабуть, самї* популярнї* програми в домашнїх користувачїв – це ігри. ...орден Великої Вїтчизняної вїйни 1-го ступеню*. Салон "Ваше вїкно" пропонує рїзноманїтну вишукану тюль* Салон "Ваше вїкно" пропонує рїзноманїтну вишукану тюль*.

Якїсть гуманїтарної освїти студентїв-філологїв насамперед визначається рївнем засвоєння ними професїйно орієнтованих дисциплїн і володїнням фаховою термінологїєю. Процес професїйного засвоєння студентами-філологами лїнгводидактичної термінологїї становить

собою чітку систему, що складається з лінгвістичного, психологічного й методичного компонентів, які сприяють формуванню дидактичної компетентності студентів-філологів, забезпечуючи професійну спрямованість навчального процесу, розуміння студентами взаємозалежності формування поняття й засвоєння лінгводидактичного терміна, міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 374 с.
2. Зарицький С. Актуальні проблеми українського термінознавства : підручник / С. Зарицький. – К. : ІВЦ «Політехніка»; ТОВ «Фірма періодика», 2004. – 128 с.
3. Лотте Д. Как работать над терминологией: Основы и методы / Д. Лотте. – М. : Просвещение, 1968. – 76 с.
4. Львов М. Словарь-справочник по методике русского языка / М. Львов. – М. : Просвещение, 1988. – 240 с.
5. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. / кол. авторів за ред. М.Пентиліук. – К. : Ленвіт, 2003. – 149 с.
6. Шанский Н.М. О некоторых актуальных вопросах методики русского языка как науки / Н.М. Шанский // Проблемы совершенствования содержания и методов обучения русскому языку в 4-8 классах. – М., 1969. – С. 3-12.

In the article the author shows the way of forming linguodidactic competence as a component of the didactic competence of future teachers of philological specialties, identifies the thematic groups of linguodidactic terms, gives the forms of work with students-philologists, aimed at forming linguodidactic competence in the process of training.

Key words: *linguodidactic competence, didactic competence, teachers of philological specialties.*

УДК 376.1 – 054.62

Писаренко О. М.*

ВПЛИВ КУРСУ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА ПОЛІКУЛЬТУРНУ ОСВІТУ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті досліджується поняття полікультурної освіти, уточнюється його суть, а також з'ясовуються шляхи її запровадження, зокрема вплив курсу іноземної мови на полікультурну освіту студентів ВТНЗ.

Ключові слова: *полікультурна освіта, діалог культур, загальнопланетарне мислення.*

За загальним визнанням, початок ХХІ століття – це період глобальних інновацій в усіх сферах економічного, технічного, культурного, громадського й індивідуального життя. До світу високих технологій й Інтернету ввійшли такі поняття як «глобальна економіка», «глобальна екологія», а саме поняття «Інтернет» говорить про глобалізацію інформаційно-комунікативних стосунків. Глобалізація – це процес, «в ході якого і завдяки якому визначальна дія географії на соціальну і культурну структуру скасовується і в якому люди це скасування все більше усвідомлюють» [1].

Глобалізація не могла не торкнутися освіти, її історико-педагогічних аспектів, порівняльно-педагогічних досліджень, методів навчання і змісту освіти. У ХХІ столітті з'являється поняття «глобальна освіта», під яким часто мають на увазі особливу мегасистему, де ставляться і реалізуються цілі національної і світової освітньої політики, де функціонують специфічні зв'язки і стосунки між державами і їх освітніми системами, спрямовані на розширення можливостей розвитку особистості [2, с. 327].

* © Писаренко О. М., 2012